

Čím Poodří vstupuje do světových dějin

Príspevek k dějinám Moravských bratřích IV. část

Pokračovatelé Martina Schneidera

(následujících 50 let 1673 – 1723)

Velká legenda Martin Schneider, současník Komenského zemřel 1673 na rodné Moravě v Suchdole a je pohřben někde na současném katolickém hřbitově. Komenský, na jehož kázání chodili Suchdolané do Hladkých Životic, zemřel o tři roky dřív v exilu. Úmrtím legendárního Martina Schneidera nečekal Jednotu bratrskou na Kravařsku konec. V životopise Davida Schneidera autor píše: Martin Schneider, jenž byl častěji vězněn, dosáhl velmi vysokého věku. On vedle Davida Zeisbergera a Ježka v Žilině byli tehdy jediní, kteří po zničení moravské jednoty bratrské za těžkého pronásledování a častého žalářování, čtení Písma svatého u sebe i svých udržovali. Je zřejmé, že tento autor pocházel z mladší generace neměl tak dobrý přehled o skutečném stavu věcí. Bylo mnohem víc těch, kteří krizi barokní církve silně vnímali a srovnávali současnou situaci s tím, co slýchávali o Jednotě bratrské od svých otců.

Vedle církve oficiální preferované státem, rostla církev podzemní, s omezenou působností ale přesto měla vytvořena pravidla své práce. Její věroučná orientace byla na Kravařsku směřována komenského katechismem, jehož celý náklad byl přivezen 1661 do Suchdolu a odsud rozeslán i po okolních vesnicích. Je mnoho dokladů o tom, že na mnoha místech v Suchdole i okolních vesnicích byli písmáci, kteří kolem sebe sdružovali lidi chtivé biblického vzdělávání. Zákaz číst si Bibli se vztahoval i na vrchnost, což dotčeně a marně zdůrazňoval při výsleších i hrabě Harrach svým poddaným.

Bratři drželi při sobě i tím, že se snažili vybírat si životní partnery stejného věroučného smýšlení. Například výše zmíněný David Zeisberger (ve skutečnosti Jakob 1606-1702), svobodný sedlák, který dosáhl vysokého věku 96 let, se oženil r.1654 s nejstarší dcerou Martina Schneidera Catharinou, když jí bylo asi 20 let a jemu 44 a kuriozní je, že ji přesto ještě o 15 let přežil.

Po třicetileté válce v Suchdole nebyla obnovena katolická farnost, obec byla přifařena k Šenovu a bohoslužby se konaly v suchdolském kostele jen každou třetí neděli v měsíci a tak si suchdolané konali bohoslužby sami. David Nitschmann Kolář vzpomíná, že každý týden bývalo shromáždění u jeho otce a světnice bývala tak plná, že všichni ani nemohli sedět. Někteří faráři byli velice tolerantní. Například katolický farář Troschke 1677-87 přicházel často k jeho otci a nemuseli před ním své knihy vůbec ukrývat. Jednou jim ale řekl: „Až tady nebudu, budete muset své knihy lépe skrývat.“ Po Troschkem opravdu dostali faráře Schliemana 1687-1690 který je velmi pronásledoval. Měl-li v neděli kázat v Šenově, opatřil si zástupce a sám spěchal na koni do Suchdolu. Tak několikrát přepadl zdejší lidi a pobral jim jejich knihy. Slovo Boží bylo v té době už velice vzácné, ale lidé byli ochotni zaplatit i dvojnásobek. Do stejného období patří autentická zpráva: „Také nebyli nuceni chodit do jiných kostelů, nýbrž když farář nebyl v našem kostele, zasedl každý otec rodiny v neděli s dětmi a čeládkou za stůl, zpívali dosti dlouho a potom četli kázání. Domy však musely být předtím dobře uzavřeny a zamčeny, aby nás žádný cizí nepřistihl s knihami. V naší obci samé mohli jsme si vzájemně důvěřovat, ačkoliv nás bylo bez nedospělých 6 až 7 set farníků, neboť nebylo nikoho mezi námi kdož by neoblíboval pravdu. Ale jakmile přišel někdo a byt' by byl ten nejnepatrnější, z jiného místa k nám, muselo být vše uklizeno.“

Martin Schneider měl 8 dětí: Zmíněná Catharina nar.kolem r.1635, Susanna 1637, David 1645, Ezechiel 1650, Daniel 1652, Paul 1655, Samuel 1659, Timotheus 1662. Patřili mezi významné osobnosti obce a právě oni a jejich potomci měli největší zásluhu na uchování odkazu Jednoty bratrské na Kravařsku.

Samuel Schneider Patriarcha 1669-1710

Nejaktivnějším pokračovatelem Martina Schneidera, však byl jeho vnuk Samuel, syn nejstaršího Davida. Ten také zdědil dům, který Martin vybudoval (čp.90) a kde měl svou soukromou školu. Dějiny Jednoty jej nazývají Patriarchou. Zemřel 4.3.1710 a většina pozdějších exulantů jej ještě dobře znala a vzpomínala na něj v exilu. David Schneider o něm zapsal: **Samuel Schneider, M.Kunz, David Tannenberger a Nitschmannové** vedli dál správný život v Kristu. U Samuele Schneidera se konala shromáždění, také hody lásky, a sv. Večeře Páně. Měl být jako učitel bratří oběšen, tomu však bylo zázračně zabráněno. Zemřel předčasně ve čtyřiceti letech. Často se v literatuře uvádí pasáž o jeho poslední hodině života: Když mu přišel šenovský páter Lambser udělit poslední pomazání, s díky je odmítl. Na námitku jestli se nestrachuje o své spasení, když odmítá tuto svátost, odpověděl: „Jsem si tak jist svým spasením, tak jako vidí vaše důstojnost to jasné slunce tamhle na nebi.“ Odcházející farář pronesl: „Ó kéž bych zemřel smrtí spravedlivého tohoto.“

Andreas Beyer 1677-1729

Duchovním dítětem Samuele Schneidera byl Andreas Beyer z Kunína, který po sobě o tomto údobí zanechal zajímavé životopisné svědectví: Bůh po dlouhém přání a touze daroval mi zbožného muže Samuele Schneidera v Suchdole, který mě učil mnohému dobrému. Tu jsem se naučil poznávat a cítit svou bídu. Nechtěl jsem chodit na pouti a nedal jsem se k tomu donutit. Měl jsem se dát zapsat do škapulířského bratrstva, ale dal jsem jim odpověď: „Já si přeji být jen zapsán do bratrstva Pána Ježíše a to ne inkoustem a perem, nýbrž Jeho drahou krví.“ Když jsem to řekl, chtěla mne má vrchnost dát na vojnu, abych nemohl jiné svádět. Předala mne obci a ta mne měla odvést. Ale Pán Bůh mne chránil, že jsem v její ruce neupadl. Jednou mne chtěli chytit a já jsem vyskočil na nebezpečném místě, zlomil jsem si paži a přece jsem jim do rukou nepřišel. Za to jsem Boha srdečně velebil. Tím však byl farář a obec ještě více rozzuřeni, i musil jsem se ze své rodné obce vzdálit. Nejdříve jsem se však snažil o svobodu od vrchnosti a když jsem dostal výhostný list, odešel jsem do Suchdola, kde jsem se oženil....(ve verzi kterou zapsala jeho dcera Anna, se uvádí, že unikl pronásledovatelům přes velkou vodu, tedy patrně přes rozvodněnou Odru). Později po dlouhém věznění se mu podařilo uprchnout do Herrnhutu r.1726.

Daniel Říčan - Suchdol n.O.

Čím Poodří vstupuje do světových dějin

Příspěvek k dějinám Moravských bratří V. část

Osudy knihy Martyrbuch

Archiv Jednoty bratrské v Ochranově - Herrnhutu, uchovává ve svých sbírkách mohutný foliant „Das grosse Martyr-Buch und Kirchen-Historien“ Jde o dílo, jež popisuje utrpení francouzských evangelíků. Bylo mnohokrát vydáváno a patřilo mezi nejčtenější knihy té doby. Toto vydání vyšlo r.1682 v Brémách. Osudy této mohutné knihy a jejich majitelů ze Suchdolu vypsál na předsádce její poslední vlastník David Nitschmann Syndikus(1703-79): „Tato kniha náležela mému strýci, vlastnímu bratru mé matky Samuelu Schneiderovi ze Suchdolu. On v ní velmi pilně čítával a ve svých častých pronásledováních pro evangelium se tím občerstvoval. Radoval se také z toho, že po lidsku řečeno, mohl se dokonce nadíti popravení, kdyby ho nebyla ochránila ruka Páně. Z této knihy mi často vypravoval a velebil stálost mučedníků, přičemž vždy došlo i na mého děda a praděda a vypravoval mi, co sami všecko pro pravdu museli vytrpět. Zvláště mi často vypravoval, jak můj praděd Martin Schneider, který velmi zestaral jsa trestán krutým vězením, při čemž často půl a čtvrt roku musel ležet v řetězích, takže když v posledních letech života nemohl chodit,, na voze ho vezli do vězení....“. Je zajímavé vystopovat jakými složitými cestami se tato kniha dostala až do Ochranova.

Vraťme se k jednomu ze synů Martina Schneidera Paulovi 1655-92. Byl šestým dítětem těchto rodičů, kteří pocházeli ze sboru J.A.Komenského. Narodil se až po třicetileté válce a rok poté co nastala tvrdá rekatolizace i ve Slezsku. Evangelíkům bylo toho r.1654 zabaveno 656 kostelů a poslední zbytky evangelické šlechty na Moravě musely prodat majetek a odejít ze země. Týkalo se to i Kunínských Rödernů. Paul byl vyučován doma svým otcem podle komenského katechismu, poté jej dal otec Martin vystudovat gymnázium, ve slezském Břehu. Pak šel s jedním mladým pánem na cesty a studoval na různých universitách. Skutečně jeho stopu nacházíme až v severoněmeckých Brémách, kde se nechal zapsat na Gymnasium illustre 3.5.1677 pod jménem Paulus Sartorius Sugdola Moravus. Brémy byly převážně reformované a tradičně zde studovali studenti z českých zemí. Např.1611 Jan a Daniel Vetterové(Strejcové) z Hranic, r.1635 Komenského švagr Pavel Cyrillus. Také roku 1642 se zde cestou z Amsterdamu zastavil na 8 dní J.A.Komenský a bylo mu nabídnuto správcovství přípravné školy, neboť řečem zde učili podle zásad Komenského. Po ukončení studií Pavel navštívil domov, rozloučil se s matkou (otec Martin zemřel už 1673) a stal se 1683 reformovaným farářem ve Schwalenbergu ve Vestfálsku. Oženil se tam s Ernestine Juliane Pieriusovou ale zemřel již deset let na to ve svých 37 letech.

Začátek poutě této knihy je v tisíc kilometrů vzdálených Brémách, kde byla vytištěna z iniciativy Ludvíka Crocia, který byl rektorem Gymnázia illustre. V tomtéž roce ukončil Paul Schneider - Sartorius studium a jako dar přinesl ještě tiskařskou černí vonící výtisk patrně své matce. Ta podle dědické smlouvy po smrti manžela Martina dostala výminku na čp.90 u nejstaršího syna Davida. Pro tuto poměrně velikou knihu musel být někde v domě vybudován zvláštní úkryt a tak kniha, její tajný úkryt a dům patřily přirozeně k sobě. Po smrti matky nejstarší syn David knihu zdědil i s domem a toutéž cestou se dostala r.1688 do vlastnictví devatenáctiletého syna Samuele - Patriarchy. Samuel si knihy velice cenil, přesto ji neodkázal před smrtí žádnému ze svých nedospělých dětí, ale svému duchovnímu dítku Andreasi Beyerovi, který se přistěhoval z Kunína do Suchdolu na č.p.15. Tam kniha přečkala všechny prolídky suchdolských stavení a výslechy po duchovním probuzení v r.1724, kdy bylo údajně pod Lípou Komenského spáleno několik set knih. Andreas Beyer uprchnul z kunínského vězení v poslední chvíli, kdy už se jednalo o jeho nebytí. Přesto při útěku s manželkou a půlročním a čtyřletým dítětem nezapomněl odnést na zádech (350km) i tento objemný foliant, ze kterého odříznul desky. O tři roky později však v Herrnhutu zemřel a stačil ještě Martyrbuch předat Samuelovu synovi Pavlovi, (později přezývaného Apostata) co dědictví po otcích. Pavel brzy na to při cestě na Moravu byl chycen a uvězněn v Brně na Špilberku, kde ve vlhkých vězeních strávil 4 roky, což jej zcela zlomilo, takže se nechal jezuitu přesvědčit, aby odstoupil od své víry za to, že bude propuštěn. Na cestu mu dali růženec a něco peněz. Zlomený vyzáblý ale svobodný se dovlekl do Herrnhutu, kde se jej bratří s účastí ujali, v jeho svědomí však zůstával těžký stín, že je odpadlík-apostata. Po půlroce zápasů se svým svědomím se vrací na Moravu, dobrovolně zpět do vězení na Špilberku, kde vrací růženec. Bratří dávají Pavlovi pro katolické duchovní dopis, ve kterém dosvědčují, že mu přiznání se ke katolické víře působí velké výčitky svědomí a doporučují ho jejich křesťanské shovívavosti, i když se opět navrací k víře otců. Asi po měsíci byl Pavel kupodivu propuštěn a s radostí se opět vrátil 14.června 1736 zpět do Herrnhutu. Ještě před svým dobrovolným návratem do vězení, svěřil Pavel Martyrbuch Davidu Nitschmannu Syndikovi, jehož matka byla sestrou Pavlova otce. Svěřil mu ji s podotknutím, že nevrátí-li se, nebo když brzy zemře, má si ji ponechat co památku na jeho zvěčnělého otce, protože dle lidského náhledu, neměl mnoho naděje na návrat. Po návratu se vydal na misijní cestu do africké Guineje, ale již cestou zemřel v Heerendyku v Holandsku.

Martyrbuch zůstal v majetku Davida Nitschmanna Syndika - archiváře Jednoty a odsud se dostal do majetku Ústředního archivu Jednoty v Herrnhutu.

Knihy jsou jedny z mála památek na zdejší písmáky a pozdější Moravské bratry. Stovky jich bylo zničeno, přesto se podařilo Historicko-vlastivědné společnosti Moravian postupně evidovat v Suchdole n.O. 6 starých tisků z období předtolerančního. Nejstarší z nich je kancionál Petra Herberta z r.1566. Předpokládáme, že postupně přibudou i další.

Daniel Říčan - Suchdol n.O.